

STORMAGASINET A. SALTO

UDSTILLINGEN PÅ CHARLOTTENBORG 5. – 20. NOVEMBER 1949

af Susanne Bruhn, kunsthistoriker og ph.d. – studerende

Overskriften er lånt fra *Berlingske Aftenavis*, der 5. november 1949 bragte en dugfrisk anmeldelse af Axel Saltos 60-års fødselsdagsudstilling på Charlottenborg. Dengang var det en Københavner-begivenhed, men udstillingen er også interessant i dag, bl.a. i forbindelse med mit forskningsprojekt, hvor jeg undersøger, hvordan Salto og hans stentøj blev brugt i promoveringen af *Danish Modern* og *Danish Design* på de internationale designudstillinger i 1950'erne.

Fig. 1: Axel Saltos store trekantede vase i to etager beundres på Charlottenborg 6. november 1949
© Axel Salto / VISDA. Foto: Walther Månsson / Ritzau Scanpix

Ovenlyssalene på Charlottenborg i København dannede i november 1949 ramme om Axel Saltos fejring af sig selv med en præsentation af næsten 400 værker, fordelt på 270 katalognumre. En kunstnerisk tour de force og manifestation, ikke mindst med tanke på den ultrakorte udstillingsperiode på kun 16 dage (fig.1). Til sammenligning omfattede Salto-udstillingen på CLAY i 2017 godt 180 værker. Der kan

ikke herske tvivl om, at Axel Salto på dette tidspunkt i karrieren ønskede at vise offentligheden og ikke mindst sit trofaste publikum resultaterne af 45-års kunstnerisk entreprenørskab. Udstillingens retrospektive og vidtfavnende karakter understreges da også i den lille pamflet, der var udstillingens katalog. Det ældste værk fra 1904 havde Salto givet titlen *Barnetegning*, og blandt de helt nye

værker var bogen *Den spirende Stil*, der netop var udsendt af Grafisk Cirkel i anledning af 60-års dagen. Kataloget frembød et righoldigt udvalg af teknikker og materialer, som Salto beherskede: træsnit, litografi, radering, fresko og farvepuds, dekorationsudkast, bøger, illustrationer, keramik, tegning, maleri og tekstil. Et overflødigshorn af formgivning og kunstnerisk kreativitet fra en produktiv karriere, men som et par af anmelderne bemærkede, så var stentøjet fra Den kgl. Porcelainsfabrik i overtal og af nyere dato! Berlingske Aftenavis omtalte udstillingen med overskriften "Stormagasinet A. Salto", og Socialdemokraten beskrev det som "et stormagasin for velhavere" og veg ikke tilbage for at sammenligne opbudet af keramik og tekstiler med Illums Bolighus og Magasin du Nord.¹ Associationen til stormagasinerens vareopbud er interessant, fordi det både fortæller om Saltos kommercielle indstilling og hans iscenesættelse af udstillingen. Når flere journalister bemærker mængden af keramik og tekstil, kan det skyldes, at der var opstillet ti borde med nyproduceret, salgsklart Salto-stentøj fra Den kgl. Porcelainsfabrik. I kataloget havde Axel Salto klogeligt begrænset sig til kun at give hvert bord ét nummer og ikke hver enkelt genstand.² Derudover var der 55 individuelle katalognumre med stentøj, hvoraf noget var indlånt, men der var også værker til salg.³ Et håndskrevet notat fra fabrikken viser desuden, at i 1949 var der en ekstra stor produktion af Salto-stentøj i forhold til andre år i perioden 1948 -1954, så udstillingen var godt forberedt.⁴

Salto-stoftryk

Axel Salto havde også designet tekstiler for firmaet L.F. Foght, og på udstillingen blev der præsenteret ikke mindre end 16 forskellige mønstre blandt andet *Keramik*, *Levende sten*, *Spirende løg* og *Persisk*. Hvert design fandtes desuden i flere farvevarianter, så tekstilerne hang i "farvefloder fra loft til gulv under projektørlys", som en af anmelderne udtrykte det.⁵ En effekt, der uden tvivl har medvirket til at skabe en stemning af stormagasin. Tekstilerne var trykt hos Helga Foght på Den blaa Fabrik i Lyngby og af Dansk Kattuntryk. Axel Saltos samarbejde med grosserer L.F. Foght om design af tekstiler begyndte i 1945,⁶ og fra starten markedsførte firmaet flittigt hans mønstre blandt andet i helsidesannoncer i fagblade som *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri*.⁷ Annoncerne var ofte i farver, hvilket ikke var almindeligt i efterkrigsårene, men det må ses som udtryk for firmaets forventninger til produkternes salgspotentiale. Tekstilerne blev også omtalt og fremhævet i en række artikler, og Axel Salto stillede gentagne gange op til fotos og interviews under private former i hjemmet på Frederiksberg.⁸ På et foto (fig. 2) fra kunstnerparrets hjem ser man en moderne lænestol fra Fritz Hansen betrukket med

F H Stol betrukket med Mønsteret »Persisk«. Grøn Bund, lysebrune Hjorte, mørkebrune Træer, blaa Konturer.

Fig. 2: Fra kunstnerparrets hjem viser Gerda Åkesson, hvorledes stoffet *Persisk* tager sig ud monteret på en moderne lænestol fra Fritz Hansen. I forgrunden ses en stor Salto vase i spirende stil *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* 1945, nr. 7, side 72

© Axel Salto / VISDA. Fotograf ukendt

Salto-stoffet *Persisk*, og i forgrunden står et flot eksemplar af hans ikoniske stentøjsvase i spirende stil produceret på Den kgl. Porcelainsfabrik. Dette mix af kunsthåndværk og genstande fra forskellige producenter er karakteristisk for Axel Saltos promovering af sig selv som kunstner og formgiver. Han gav ofte pressen adgang til hjemmet og familien, og dermed fik offentligheden et eksklusivt indblik i kunstnerens arbejde og privatsfære. En strategi, der også var attraktiv for hans samarbejdspartnere som L.F. Foght og Den kgl. Porcelainsfabrik.

Axel Saltos brug af sig selv i medierne har paralleller til mellemkrigstidens amerikanske stjernedesignere, som Raymond Loewy, Walter Dorwin Teague og Henry Dreyfuss.⁹ Den værdi, som en kendt designer eller kunstner kan tilføre et produkt, ikke blot i formgivning men også i medieomtale, benyttede L.F. Foght sig også af i forbindelse med Charlottenborgudstillingen i 1949. I en engelsksproget annonce med overskriften "Axel Salto: "The sprouting style" in printed Textiles" var budskabet målrettet et internationalt

publikum. Her fremhæves Saltos kunstneriske betydning og hans særlige evner som formgiver indenfor keramik og tekstil. I annoncen, der i *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* fyldte fire sider, blev også tre Salto-mønstre præsenteret, *Antilope*, *Keramik* og *Levende sten*,¹⁰ naturligvis alle gengivet i farver (fig. 3).

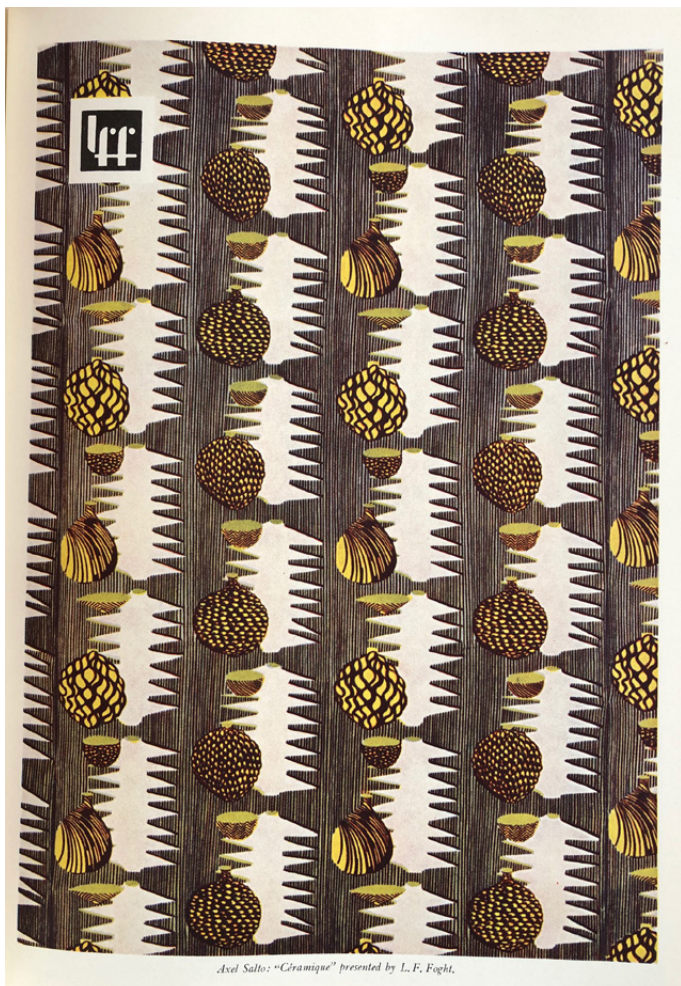

Fig. 3: Fra L.F. Foghts annoncekampagne i *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* 1949, nr. 12. Salto-stoffet *Keramik*
© Axel Salto / VISDA

Kunsthistoriker Susanne Bruhn er museets første ph.d.-studerende, og i de tre år, projektet varer, giver hun os i en række artikler her i *CLAY Nyt* et indblik i sit arbejde. Forskningsprojektet har titlen *Axel Saltos rolle hos Den kgl. Porcelainsfabrik – mellem kunst og masseproduktion*, og det gennemføres i samarbejde med Institut for Design og Kommunikation ved Syddansk Universitet og med væsentlig støtte fra Ny Carlsbergfondet.

Verden ligger åben

Det var ikke en tilfældighed, at L.F. Foght fokuserede på det udenlandske marked. Kort tid inden ferniseringen i København indløb en invitation til en skandinavisk Salto-turné, hvilket betød, at en del af udstillingen blev sendt videre til Malmø, Oslo, Bergen og Trondheim. I et fødselsdagsinterview i *Politiken* den 17.11.1949 blev Axel Salto spurgt om sine planer efter Sverige og Norge, og han svarede: "Sprænge rammerne ud til verden. Jeg har ikke sagt det til direktør Christensen ude paa porcelænsfabrikken endnu, men jeg skal se at faa en lignende udstilling til London og New York".¹¹ – Og der var grund til optimisme. Ferniseringen på Charlottenborg var lidt af et tilløbsstykke og havde ifølge dagspressen tiltrukket 2-3000 gæster. Samtidig havde Salto solgt næsten 100 værker allerede på åbningsdagen. Dagen efter kunne *Nationaltidende*, *Socialdemokraten* og *Berlingske Tidende* samstemmende konstatere, at udstillingen var en succes, ikke mindst på grund af de mange officielle salg. Kunstforeningen købte en Sung vase, Kunstindustrimuseet fire stykker Salto-stof, Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum en vase, en skål og et stykke stoftryk, Dansk Skulpturförening købte statuetten *Aktæon*, og Den kgl. Porcelainsfabrik erhvervede fire keramiske tegninger. Dertil kom et stort salg til private, hvor en enkelt samler tegnede sig for hele 14 værker i stentøj. Som det eneste af dagbladene afslørede *Nationaltidende*, hvem samleren var.¹² Det var ingen ringere end grosserer L.F. Foght, der havde købt stort ind i Stormagasinet A. Salto.

Artiklens referencer

- ¹ *Berlingske Aftenavis*, 5.11.1949. Forfatter: flm. "Stormagasinet A. Salto". *Socialdemokraten*, 5.11.1949. Forfatter: Møller Nielsen. "Salto viser, hvor kunsten er henne"
- ² Salto-udstillingen. Charlottenborg 5-20. nov. 1949. Udstillingskataloget nr. 207-216. Der var bl.a. tre borde med Sungglasurer, et bord med Sungskåle i riflet stil og to borde med Solfataraglasurer
- ³ De 55 stentøjsværker har katalog nr. 152-206 i kataloget
- ⁴ Rigsarkivet. Den kgl. Porcelainsfabrik. Kunstnerarkiv 1931-1974. R-Ø. "Axel Salto". Det håndskrevne notat er dateret 11.08.1955
- ⁵ *Socialdemokraten*, 5.11.1949. Forfatter: Møller Nielsen. "Salto viser, hvor kunsten er henne"
- ⁶ *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* 1945, nr. 5, p. 56
- ⁷ For eksempel annonce for Salto-stof *Grotesque* i *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* 1945, nr. 12
- ⁸ Karen Lund "Salto's Stoftryk" i *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* 1945, nr. 7, pp. 69-72
- ⁹ Penny Sparke, *An Introduction to Design and Culture*. London. Routledge. 2013, tredje udgave, pp 144-153
- ¹⁰ *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* 1949, nr. 12, u.pag.
- ¹¹ *Politiken*, 17.11.1949. Forfatter: vid. "En 60aarig rebel paa Charlottenborg"
- ¹² *Nationaltidende*, 06.11.1949. "Saltos Sukces" [sic]

2020 ÅRET, DER GIK - I KØLVANDET PÅ CORONA-VIRUS

af CLAY Nyt redaktionen

Årets julebord på CLAY dekoreret af blomsterdesigner Jette Vrængmose og dækket med Jeanette S. Gøttschs smukke stel
Foto: CLAY

Der var engang.... sådan starter alle eventyr på klassisk vis. Ja, der var engang, hvor livet på CLAY Keramikmuseum Danmark var forudsigeligt og planlagt i et langt tidsperspektiv. Så kom Covid-19 med usikkerhed, aflysninger, og alt blev uforudsigeligt og foranderligt.

Meget er blevet drøftet, vendt og drejet, og ikke mindst har vi øvet os i at være omstillingsparate, og vi har bestrebt os på at få så meget ud af situationen, som det har været muligt.

Den opmærksomme læser husker måske, at første CLAY Nyt i 2020 åbnede med en artikel af museets første ph.d.-studerende, kunsthistoriker Susanne Bruhn. Susanne Bruhns forskningsprojekt har titlen *Axel Saltos rolle hos Den kgl. Porcelainsfabrik – mellem kunst og masseproduktion*. Hun

havde dengang været på opdagelse i diverse kasser med materialer fra Royal Copenhagen-overdragelsen i 2010 på jagt efter oplysninger, der kunne fortælle om Axel Saltos rolle som kunstner og samarbejdet med Den kgl. Porcelainsfabrik. Susanne Bruhn har 'gravet videre', og årets sidste CLAY Nyt bringer også en artikel fra hendes hånd om Axel Salto, der fortæller om.... Læs med andetsteds i dette blad!

2020 begyndte med sædvanlig optimisme og forventninger til et nye år, der lovede store kunstoplevelser ud over det sædvanlige. 2 planlagte udstillinger: *Totem* af Cathrine Raben Davidsen og *Carl-Henning Pedersen – Lerets Billedmager* blev begge søsat og sommeren igennem besøgt af rigtig mange til trods for corona-virusets indtog.

Coronakrisen medførte – som på alle andre kulturinstitutioner i Danmark – en midlertidig nedlukning af CLAY Keramikmuseum. Selv CLAY Nyts redaktion gik i flyverskjul, og blad nr. 3 udkom ikke. Ingen kendte omfanget og tidsperspektivet på krisen dengang, og det var vanskeligt at finde positive ting at skrive om. Lukning – selvom det var en midlertidig foranstaltning – og aflysning af ferniseringer på museet og diverse udflugter for CLAY Venner var en realitet. Men chokket fortog sig heldigvis, både for CLAY Nyts redaktion og for CLAY Keramikmuseum, og krisen gav anledning til nye vaner og måder at gøre tingene på. Vi lærte at vaske hænder, spritte af og holde afstand, ja selv mundbind klarer vi. Og til trods for krisen finder vi sammen igen på CLAY, men med afstand. Vi har lært, at vi kan være med i virtuelle omvisninger og ferniseringer. Vi har fuldstændigt overgivet os til det ændrede flow på museet, hvor vi efter besøg i udstillingerne ender i den nyindrettede Café CLAY i Pavillonen – og sikke et caféliv flytningen har ført med sig hen over sommeren. Udsigten er formidabel, og den udendørs servering i Skulpturparken under parasollerne har været en overvældende succes.

Stigende fokus på det sunde udendørsliv har i år givet anledning til udstillinger og events i Skulpturparken på CLAY. Nye skulpturer er kommet til, fx Marianne Niensens 2 meter høje påskelilje *Daffodil* og Pernille Pontoppidans skulptur *Hvor skal vi hen nu - et coroniansk efterspil* bygget med hjælp fra forbipasserende gæster. Vi har kunnet glæde os over Behin Ha Design Studios storlåede installation *Together Apart* i månedsvis og vil savne den farvestrålende installation i vintermånederne. Skulpturparken er rigtig taget i brug.

CLAY Venners bestyrelse arbejdede ufortrødent videre til trods for nødvendigheden af at aflyse den planlagte generalforsamling i marts måned. Tidligere truffne beslutninger om CLAY Venners donationer til CLAY blev ført ud i livet. Det var bl.a. værker som Steen Ipsens *Organic Movement*, Jane Reumerts *Flamme* og *Piano net* af Malene Müllertz, som præsenteret i CLAY Nyt nr. 2.

I foråret fik CLAY Nyt ny layouter, grafisk designer og cand.mag. Heidi Kunst, der nu er ved at være en integreret del af udgivelsen af CLAY Nyt til vores flere end 1300 medlemmer. Samtidig blev CLAY Venners bestyrelse ændret, da formand Flemming Stounberg af private årsager ønskede at træde ud af bestyrelsen med øjeblikkelig virkning, og bestyrelsens næstformand, Bodil Lütken, trådte til som fungerende formand.

Trods den begyndende genopblusning af corona-viruset lykkedes det heldigvis at gennemføre CLAY Venners generalforsamling den 4. oktober i god ro og orden og med stort fremmøde på Middelfart Gymnasium. Her blev Mikkel Viggers valgt ind, og bestyrelsen kunne efterfølgende konstituere sig med Bodil Lütken som formand og Mikkel Viggers som næstformand. Tak til alle jer, der mødte op. Til næste år forsøger vi igen at være på samme lokalitet, og vi lover, at lydforholdene vil være i top, så vi alle kan høre og blive hørt.

I september lykkedes det CLAY Venners bestyrelse at gennemføre keramikmarkedet i samarbejde med Dansk Pottemagerforening på Lillebælt-Værftet. Trods krav om restriktioner for antal besøgende på værftet, krav om afspritning og fysisk afstand, var der på denne smukke septemberdag en helt særlig løssluppen og euforisk stemning og et rekordstort antal besøgende - som CLAY Venners bestyrelse havde sine vanskeligheder med at styre med 'klemmer'. Så en stor tak til de besøgende, keramikkerne på standene og værftets personale for deres positive indstilling i forhold til ventetider og coronarestriktioner. Det var en dejlig oplevelse med masser af skøn keramik.

Efteråret har budt på flere udstillinger og aktiviteter på CLAY Keramikmuseum. Traditionen tro udstiller bachelorerne fra Det Kongelige Danske Kunstakademi, Designskolen Bornholm (KADK) deres afgangsværker på CLAY. Fra den 14. november har vi kunnet fornøje os med udstillingen *Ler er livet! Erik Veistrups Samling* med et udvalg af værker fra de 3 donationer, museet har modtaget fra Erik Veistrup i årenes løb.

I november har CLAY Venners bestyrelse afholdt en temadag, hvor bestyrelsen har kigget nærmere på vedtægter, donationspolitik, arbejdsopgaver og foreningens rolle og muligheder i nærmiljøet.

Dette tilbageblik på året 2020 vidner om en mangfoldighed af aktiviteter og initiativer og stor kreativitet i, hvordan truslerne

fra en corona pandemi er blevet forvandlet til mange positive aktiviteter på CLAY Keramikmuseum til gavn og glæde for os alle.

Mens vi venter på lyset, så lad os håbe, at foråret vil bringe farver, vitaminer, store kunstoplevelser og måske en vaccination med sig.

Herfra siger vi med optimisme: Vi ses i 2021 på CLAY.

Redaktionen ønsker alle en Glædelig Jul og et Godt Nytår
Bodil Toft og Susan Lejsgaard

Marianne Nielsens 2 meter høje påskelilje Daffodil pryder nu Skulpturparken

Foto: CLAY

NYT FRA CLAY KERAMIKMUSEUM

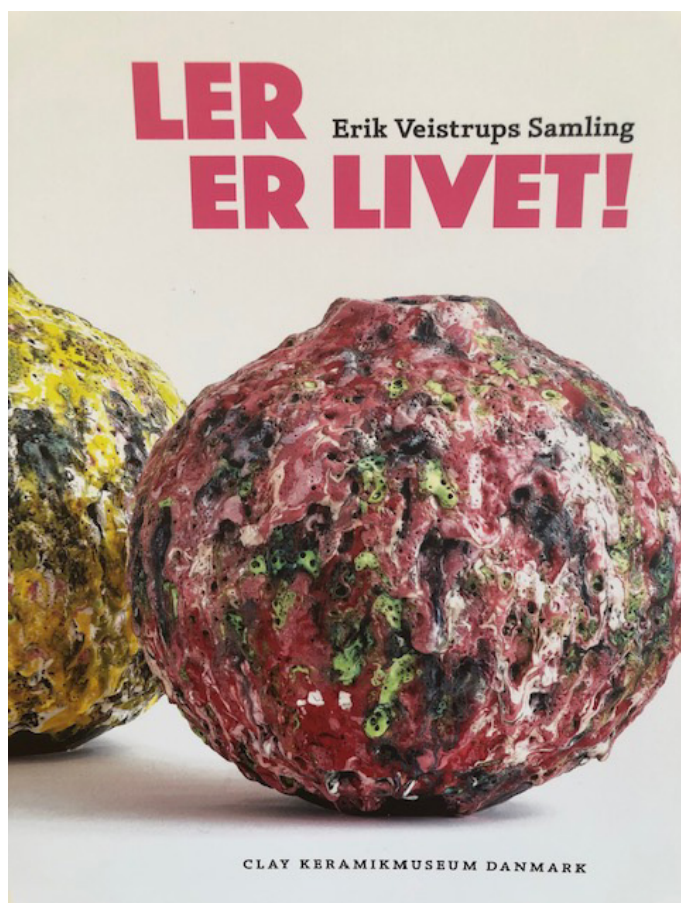
Ny bog i butikken

Udstillingen *Ler er livet!* – Erik Veistrups Samling er skudt i gang og kan ses frem til 24. maj 2021.

Udstillingen blev beskrevet i CLAY Nyt nr. 8, november 2020.

I receptionen kan den smukke bog med samme titel købes. Bogen fremstår med et væld af flotte vækillustrationer og interessante artikler parat til den passionerede læser. Eller måske til en julegave til en, der elsker keramik.

Check diverse medier og Facebook for links til omtale af udstillingen *Ler er livet!*

Julemarked 2020 på CLAY

Alternativt julemarked 2020 – sammen hver for sig.

Det bliver et anderledes - og mere langstrakt - julemarked på CLAY i år. I stedet for ét marked med mange deltagere, bliver det nemlig spredt over flere dage, til gengæld med færre deltagere ad gangen.

På grund af corona-restriktioner er vi nødt til at gå væk fra det traditionelle markedskoncept, der tiltrækker mange mennesker i løbet af få timer, fortæller CLAYs kommunikationsansvarlige, Henny Husum.

Gæsterne skal imidlertid ikke snydes for muligheden for det personlige møde med dygtige keramikere og de øvrige markedsdeltagere. I år kommer de bare hver for sig eller to og to i weekenderne op til jul på følgende dage fra kl. 10.00.

Her er planen, som den ser ud i dag:

- Lørdag 28.11. Maj-Britt Lindequist, keramiker
- Søndag 29.11. Uri Avitan, keramiker
- Lørdag 5. 12. Lars Kähler, pottemager
- Søndag 6. 12. Helene Thing, keramiker/Lars Kähler
- Lørdag 12. 12. Faaborg Snapselaug v. Torben Dahl/
Maj-Britt Lindequist
- Søndag 13. 12. Tekstil & Interiør v. Benedikte Jessen,
Fredericia/Livingly v. Louise Helmersen
- Lørdag 19. 12.
- Søndag 20.12.

NYT FRA CLAY VENNERS BESTYRELSE

**Gæt en juleengel - CLAY Venners
julekonkurrence**

I årets sidste CLAY Nyt inviterer vi igen læserne til at lege med i en konkurrence, der handler om et keramisk værk.

Deltag i CLAY Venners julekonkurrence – og bliv den heldige vinder af 2 frokost og to glas vin på Café CLAY.

Besvar følgende spørgsmål:

1. Hvilken fabrik har produceret juleenglen?
2. Hvornår er fabrikken grundlagt?
3. Hvem er kunstneren, der har designet juleenglen?

Send dit svar på mail til arkitektach@gmail.com senest den 8. januar 2021 kl. 18.00.

Husk at skrive dit navn og medlemsnummer!

Konkurrencebetingelser:

- Du kan kun deltage i konkurrencen én gang
- Der trækkes lod blandt de korrekte besvarelser
- Medlemmer af CLAY Venners bestyrelse og ansatte på CLAY kan ikke deltage

Dommer i konkurrencen er Axel Høyer. Vinderen får besked pr. mail senest den 15. januar og kan efterfølgende hente sin præmie i Café CLAY mod forevisning af vindermailen.

UDSTILLINGER ANDRE STEDER

Brandts Passage 32
5000 Odense C
www.gallerirummet.dk
Tlf. 2395 8989

Dina Vejling ejer galleriet RUMMET, der viser moderne dansk kunsthåndværk. Den 22. januar 2021 åbner galleriet udstillingen *Kontrol-ler* med de keramiske formgivere Lea Mi Engholm og Jane Holmberg.

Er du interesseret i keramik, kunstneriske processer og undersøgelser af lerets egenskaber, så glæd dig til et spændende indblik i det, leveret af kunstnerne, der afholder Artist talk den 21. januar 2021 kl. 19.

Tilmelding nødvendig på mail eller telefon.

Tilmeldingsgebyr på 125 kr.

RUMMET

Kontrol-ler
Keramiske formgivere Lea Mi Engholm og Jane Holmberg
Artist talk: D. 21/1. - 2021 kl. 19.00
Udstilling: D. 22/1. -10/4. - 2021

